

Lesbrief Verzamelen

Inleiding

In het kader van een bezoek aan Museum Tweestromenland is deze lesbrief ontwikkeld. Het thema verzamelen staat hierin centraal. Een collectie van een museum heeft immers veel overeenkomsten met verzamelingen van leerlingen. Daarnaast komt het sorteren, ordenen en presenteren van een verzameling aan bod.

Inhoud

Verzamelen en sparen: wat is dat?

Veel kinderen sparen wel iets: voetbalplaatjes, veren, munten, stenen, botjes, sleutelhangers, dino's, knuffels, schelpen, noem maar op.

Geen enkele verzameling is hetzelfde. Kenmerkend is echter dat iedere verzameling uit voorwerpen bestaat en een thema heeft. Daarnaast bestaat een verzameling uit objecten die mooi of bijzonder worden gevonden. In een museum is het eigenlijk net zo. Objecten worden gezocht, verzameld, gekocht en bij elkaar geplaatst onder een bepaald thema. In een verzameling krijgen de objecten speciale aandacht, ze zijn te mooi of te bijzonder om verloren te laten gaan. Kinderen zijn heel voorzichtig met hun verzameling, medewerkers van een museum ook. Kinderen laten hun verzameling vol trots zien, een museum doet dat ook met haar collectie. Met het project *Verzamelen* leren leerlingen van groep drie en vier dat een museumcollectie veel overeenkomsten heeft met verzamelingen van de leerlingen zelf. Deze lesbrief dient ter voorbereiding op een eerste educatief bezoek aan een museum.

Het project *Verzamelen* bestaat uit een introductieles op school, een bezoek aan Museum Tweestromenland en een reflectieles met verwerkingsopdrachten. U kunt zelf kiezen welke en hoeveel verwerkingsopdrachten u in deze les aan bod laat komen.

Doel

- De leerlingen leren wat verzamelen is en hoe een verzameling tot stand komt.
- De leerlingen leren dat een collectie van een museum een verzameling is.
- De leerlingen leren hoe een collectie van een museum tot stand komt.
- De leerlingen krijgen een indruk van de veelheid van voorwerpen en soorten voorwerpen die verzameld zouden kunnen worden.
- De leerlingen kunnen verschillende voorwerpen sorteren.
- Leerlingen leren een verzameling tentoon te stellen en te presenteren.

Doelgroep

Het project is ontwikkeld voor leerlingen van groepen 3 en 4. Het is een eerste kennismaking met een museum en haar collectie.

Kerdoelen

Kunstzinnige Oriëntatie:

Kerdoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Tijdvakken

De leerlingen komen in aanraking met voorwerpen uit de twintigste eeuw, daarom sluit het project aan bij het tijdvak 'Tijd van wereldoorlogen' en het bij tijdvak 'Tijd van televisie en computers'.

Didactische principes

Tijdens het museumbezoek wordt uitgegaan van het principe van onderzoekend leren. De leerlingen gaan in het museum zelf op onderzoek uit. De leerlingen krijgen geen klassieke rondleiding, maar een interactieve rondleiding bestaande uit opdrachten, vragen en onderwijsleergesprekken.

Les 1: De introductie les

Duur

40 tot 50 minuten

Werkwijze

klassikaal

Benodigdheden

- ieder kind dat iets verzamelt mag één object uit een eigen verzameling meenemen
- deze lesbrief
- het sorteerspel
- de cd-rom
- het voorwerp dat u van het museum heeft ontvangen en de bijbehorende instructiekaart

Inleiding

De introductieles begint met een **klassengesprek** over verzamelingen van leerlingen. Aan de hand van de volgende vragen kan het gesprek op gang komen:

- Wie van jullie heeft een **verzameling**, of spaart iets?
- Wat spaar je precies?
- Waarom spaar je dat? Wat vind je er bijzonder aan?
- Hoeveel heb je al?
- Is het een kostbare verzameling? Kost een object uit je verzameling veel geld?
- Hoe ga je om met je verzameling? Waar bewaar je je verzameling bijvoorbeeld?
- Laat je je verzameling wel eens zien aan anderen?
- Is je verzameling al compleet, of vul je het wel eens aan?
- Hoe kom je aan de objecten van je verzameling?
- Wat vind je het mooiste object van je verzameling en zou je nooit wegdoen?
- Wat vind je een minder mooi object uit je verzameling en zou je misschien wel willen ruilen?
- Heb je wel eens andere verzamelingen gehad?
- Als je niets verzamelt, wat zou je wel willen verzamelen?

Kern

- Vraag aan de leerlingen: Wie weet wat een **museum** is? En: Wie is er wel eens in een museum geweest? Wissel enkele ervaringen in het klassengesprek uit.
- Vertel aan de leerlingen dat een museum eigenlijk ook een verzameling heeft, ze noemen dat 'collectie'. Een collectie kan bestaan uit schilderijen en beelden of andere kunstvoorwerpen. Maar ook uit oude objecten en voorwerpen.

- Al die voorwerpen worden niet zomaar in een museum gezet, daar wordt goed over nagedacht. Het wordt op thema bij elkaar gezet, de voorwerpen worden gesorteerd. Waar past een voorwerp het beste bij? In welke tijd hoort het? Waar werd het voor gebruikt?
- Neem het **sorteespel** erbij. Het spel bestaat uit kaartjes met voorwerpen. Bij tien thema's (hoofddekseel, schoenen, aardewerk, speelgoed, klokken, stoelen, ansichtkaarten, schaatsen, lampen, brillen) horen vier kaartjes. Daarnaast zijn er vijf kaartjes die niet bij een thema horen.
- Deze kaarten kunnen, naast sorteren op voorwerp, op verschillende andere manieren gesorteerd worden. De kaarten kunnen bijvoorbeeld op kleur gelegd worden of op materiaal (hout, metaal, stof). Maar de kaarten kunnen ook op tijd gesorteerd worden; leerlingen zullen herkennen dat het ene object ouder is dan het andere. Het is afhankelijk van het niveau van uw groep hoeveel 'lagen' u erbij betreft.
- Leg een paar kaarten in het midden van de kring en geef iedere leerling een kaart. Elke leerling vertelt om de beurt wat er op het kaartje staat en legt het vervolgens in het midden van de kring op de grond. Geef de leerling de opdracht goed te kijken waar ze hun kaartje neerleggen: ligt er een ander kaartje in de kring waar jouw kaartje goed bij zou passen?
- Bespreek aan het eind met de leerlingen de combinaties die zijn gemaakt: waarom liggen bepaalde kaarten juist bij elkaar? En: zou het ook nog anders kunnen?
- Tot slot, als het niveau van de klas het toelaat, kunt u de leerlingen vragen de kaarten te sorteren op heel oud, iets minder oud en modern.
- Dit spel kan op een ander moment herhaald worden, maar dan bijvoorbeeld met een gerichte opdracht om te sorteren: sorteer op voorwerp, materiaal, kleur, leeftijd, functie, beginletter.

Optionele aanvulling

Start de **PowerPoint presentatie**, te vinden op de bijgeleverde cd-rom. Hierop staan tien afbeeldingen van verzamelingen. Stel bij iedere afbeelding de vraag: Wat is dit voor een verzameling, wat is hier gesorteerd? En: Zou je dit zelf kunnen verzamelen of is het een verzameling van een museum? Wat voor museum zou het zijn? Besteed ook aandacht aan de argumenten van de leerlingen.

Dia 1: dit is een verzameling knuffels. Dat zou door leerlingen zelf bij elkaar gespaard kunnen zijn.

Dia 2: dit is een verzameling geweren. Dat heeft met de oorlog te maken, dat is te zien in een oorlogsmuseum.

Dia 3: dit is een verzameling van voetbalplaatjes, die vind je niet in een museum. Hoeveel leerlingen uit de klas verzamelen dit soort plaatjes?

Dia 4: dit is een verzameling van schilderijen. Een museum heeft vaak een hele verzameling schilderijen (een collectie heet dat). Maar ook mensen die er van houden kunnen schilderijen verzamelen.

Dia 5: dit is een verzameling treinen. Die kun je zelf sparen maar er bestaat ook een spoorwegmuseum.

Dia 6: dit is een verzameling postzegels. Ook die kun je zelf sparen. Hele bijzondere en oude postzegels komen wel in een museum terecht.

Dia 7: dit is een verzameling schelpen. Misschien zijn er wel leerlingen die schelpen sparen? Hele oude schelpen en fossielen zijn te zien in veel musea in Nederland.

Dia 8: dit is een verzameling poppen uit het poppenmuseum. Maar poppen kun je ook zelf sparen.

Dia 9: dit is een verzameling knikkers, die vind je niet zo snel in een museum.

Dia 10: dit is een verzameling auto's van een automuseum. Als je veel geld hebt kun je zelf natuurlijk ook auto's sparen.

Verbindende opdracht eerste les en museumbezoek.

Vertel de leerlingen dat een verzameling van een museum lijkt op de verzamelingen van de leerlingen. Voorwerpen worden gezocht, verzameld, gekocht en bij elkaar geplaatst onder een bepaald thema. Het zijn voorwerpen die te mooi of te bijzonder zijn om verloren te laten gaan. Voorwerpen vertellen vaak een verhaal, waardoor ze bijzonder worden.

De leerlingen zijn heel voorzichtig met hun verzameling. Medewerkers van een museum ook. Leerlingen laten hun verzameling vol trots zien, een museum doet dat met haar collectie. In Museum Tweestromenland hebben ze ook veel verzamelingen. Wat daar precies te zien is, daar komen de leerlingen achter tijdens het bezoek. De leerlingen nemen wel iets mee naar het museum. Dit voorwerp ontvangt u van het museum. Toon het **voorwerp** aan de leerlingen.

Vertel de leerlingen dat dit een heel bijzonder en oud voorwerp is en dat u vermoedt dat het museum er erg blij mee zou zijn. Het museum verzamelt namelijk vooral oude spullen. Sommige voorwerpen in

een museum zijn heel oud, wel 2000 jaar, andere zijn misschien 100 of 50 jaar oud. Filosofer met de kinderen over de functie van het object, **zonder het juiste antwoord te geven**.

Stel bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Wat denken jullie dat dit is?
- Hoe oud zou het zijn?
- Waar is het van gemaakt?
- Waar zou het vandaan komen?
- Wie heeft het gebruikt?
- Waarvoor werd het gebruikt?

Schrijf de antwoorden van de leerlingen op en vertel dat jullie het object met de bevindingen zullen aanbieden aan het museum. Het is verstandig om de antwoorden van de leerlingen op te slaan of te bewaren voor het evaluatiegesprek na het bezoek. Het is belangrijk dat u niet bevestigt of de leerlingen het goed hebben of niet: dat ontdekken ze in het museum.

Les 2: Bezoek aan Museum Tweestromenland

Vorbereiding museumbezoek

U gaat met de klas een bezoek brengen aan Museum Tweestromenland. Een museum is een bijzondere plek, met een paar belangrijke regels. Schrijf op de linkerkant van het (digi)bord: **waar** en op de rechterkant: **niet waar**. Lees de leerlingen onderstaande regels voor en vraag of ze waar of niet waar zijn. Noteer het antwoord kort op het juiste vak.

In een museum:

- 1 Mag je praten?
- 2 Mag je schreeuwen en gillen?
- 3 Vind je dingen van vroeger?
- 4 Mag je niet naar de wc?
- 5 Mag je rennen?
- 6 Is het spannend?
- 7 Mag je dingen aanraken?
- 8 Moet je je schoenen uitdoen?
- 9 Mag je vragen wat je wilt weten?
- 10 Mag je door elkaar heen praten?
- 11 Luister je naar de rondleider?
- 12 Kun je zien hoe het over 100 jaar zal zijn?

Bespreek ook met de leerlingen waarom sommige dingen niet mogen. Bespreek bijvoorbeeld de waarde of de leeftijd van voorwerpen, en wat het betekent als er iets stuk zou gaan.

Het museumbezoek

Duur

90 minuten

In het museum worden de leerlingen opgevangen door vrijwilligers van het museum. Na een korte inleiding gaat de klas in vier groepjes het museum door. Ieder groepje wordt begeleid door een gids. Iedere kamer die wordt bezocht heeft een thema. De vier thema's zijn eten & drinken, slapen & hygiëne, school en spelen. Aan de hand van foto's en onderwijsleergesprekken leren de leerlingen de functies van de voorwerpen, hun moderne tegenhanger en het verband tussen de voorwerpen in de ruimte kennen. Ter afsluiting wordt het

meegebrachte object, dat in de groeivitrine komt, besproken. Dit object past bij een van de thema's die de leerlingen hebben behandeld in het museum.

Vorbereiding en begeleiding

- Verdeel de klas voorafgaand aan het bezoek in 4 groepen.
- Zorg voor voldoende begeleiding: minimaal 4 in totaal is gewenst. De vrijwilligers concentreren zich op de inhoud van de rondleiding en op de uit te voeren opdrachten. De ouders en u houden een oogje in het zeil wat betreft het gedrag van de leerlingen.

Les 3: De verwerkingsles

1 Nabespreking van het bezoek

Duur: 30 minuten

Besprek in een klassengesprek wat de leerlingen hebben gezien in het museum.

- Wat voor soort verzamelingen hebben de leerlingen gezien, waar gingen de verzamelingen over?
- Wat is de leerlingen opgevallen?
- Wat vonden de leerlingen het mooiste wat ze gezien hebben?
- Waarom wordt er in het museum zoveel bewaard?

2 Tentoonstellen van je eigen verzameling

Duur: 2 uur

Benodigheden

- Een, of enkele kleine, voorwerp(en) uit de verzameling van de leerlingen. (Als een leerling niets spaart kan hij of zij een voorwerp naar keuze meenemen wat wel bijzonder wordt gevonden.)
- Leerlingen brengen allemaal een doosje, zo groot dat hun voorwerp of deel van de verzameling er in past, en verschillende materialen voor de bekleding mee van huis.
- Doosjes, rolletjes, ander divers kosteloos materiaal, tijdschriften, lijm, nietjes, plakband, scharen, stof, verf, stiften enzovoort.

Opdracht

Iedere leerling maakt voor zijn of haar eigen voorwerp(en) een kastje met behulp van een (schoenen)doos. Deze wordt beplakt met gekleurd papier, stof en/of plaatjes (uit tijdschriften) die iets te maken hebben met het voorwerp dat in het doosje komt te liggen. Ook de binnenkant van het doosje verdient aandacht. Denk hierbij aan bijvoorbeeld zachte materialen voor breekbare dingen, zoals watten, stof, veren, houtwol, piepschuim, enzovoort. Maar ook contrasterende kleuren (beschilderen) of andere tegenstellingen zoals, metaal, plastic, hout, enzovoort zodat het tentoongestelde extra goed opvalt.

Het uitstellen van de voorwerpen in de doos:

- op een sokkel van bijvoorbeeld een wc rolletje of een klein doosje
- met touwtjes aan de bovenkant van de doos bevestigen, waardoor het in de doos bungelt
- kijkdoos met gaatjes op verschillende plekken zodat, door de lichtinval, het tentoongestelde als het ware in de schijnwerpers staat

Besprek de werken van de leerlingen klassikaal en laat ze een tijdje in de klas staan zodat iedereen elkaars tentoonstelling goed kan bekijken.

3 Het maken van een klassenmuseum

Duur: 1 uur

Benodigheden

- Vraag de leerlingen voorwerpen mee te nemen die ze dagelijks gebruiken met eten, spelen, aankleden, slapen, wassen of op school. Dit zijn de thema's die de leerlingen in het museum hebben onderzocht. Om te voorkomen dat er van het ene thema veel wordt meegebracht en van een ander weinig, kunt u leerlingen gericht vragen iets mee te nemen.
- Zorg voor standaarden of verhogingen om voorwerpen op te plaatsen.
- Doeken of stoffen in verschillende kleuren om te draperen over de tafel en verhogingen.
- Tafel om het uit te stallen in de klas.

Opdracht

De leerlingen gaan een eigen museum maken; een klassenmuseum. Ze gebruiken daarvoor de meegebrachte voorwerpen. De tafel wordt niet willekeurig ingericht, dat gebeurt in een museum ook niet. Daar wordt goed over nagedacht.

- 1 Laat enkele leerlingen verhogingen plaatsen op de tafel.
- 2 Laat een paar andere leerlingen de doeken kiezen.
- 3 En laat weer andere leerlingen de doeken draperen.
- 4 Om beuren plaatsen de leerlingen hun voorwerp op de tafel. Overleg ook met de leerlingen hoe het moet komen te staan: op thema, op grootte of op kleur?
- 5 Bespreek het eindresultaat.

4 Het maken van een tentoonstellingsposter

Duur: 50 minuten

Benodigheden

- Een leerling neemt iets mee uit zijn of haar eigen verzameling.
- Heeft u opdracht 3 uitgevoerd, laat de leerlingen daar iets uit kiezen.
- (Plakkaat)verf en penselen of tekenmateriaal zoals stiften en kleurpotloden.
- A3 papier.

Opdracht

Een verzameling van een museum wordt aan het publiek tentoongesteld. Om de mensen daarvan op de hoogte te brengen worden er posters gemaakt. De leerlingen hebben een eigen verzameling of zelfs een hele tentoonstelling. De leerlingen gaan daar reclame voor maken: ze maken een poster. Iedere leerling gaat een voorwerp uit de verzameling natekenen / naschilderen op A3 papier. Het is van belang dat het voorwerp er duidelijk uitspringt en goed onder de aandacht wordt gebracht. Het voorwerp mag dus niet hetzelfde gekleurd zijn als de achtergrond. Laat de leerlingen daarom contrasterende kleuren gebruiken. Als de leerlingen kunnen schrijven bedenken ze een naam voor de tentoonstelling en verwerken deze in de poster. Als de leerlingen klaar zijn wordt het eindresultaat besproken:

- Wat is het thema van de tentoongestelde verzameling?
- Hoe heet de tentoonstelling?
- Wat kun je zeggen over de kleuren? Knalt het voorwerp van de poster af?